

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

Tractatus de Sacramentis in genere, de Baptismo, de Confirmatione, de
Eucharistia, de Pœnitentia, de Extrema-Vnctione, de Ordine & de
Matrimonio

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniae Agrippinae, 1671

Art. II. Vtrum contritio differat essentialiter ab attritione?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77185](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77185)

16. Ad objectionem respondeo distinguendo Majorem: In eo consistit essentialiter contritio, quod per se primo opponitur peccato, ut est offensa contra Deum, concedo Majorem. Ut est amor contra Deum summum bonum, nego Majorem. Cum enim penitentia sit virtus iustitiæ annexa, & a charitate distincta, ut disp. 2. offensum est, actus ejus primarius & principalis, qui est contritio, non nisi præsuppositivè adversatur peccato ut est contra Deum summum bonum, quem charitas respicit; formaliter verò sive essentialiter opponitur peccato, ut est summa injuria in Deum. Similiter distinguo Minorem: Primum quod opponitur peccato, ut amor contra Deum summum bonum est odium, concedo Minorem. Primum quod opponitur peccato, ut injuriæ Deo illatæ, & puniendi per satisfactionem, est odium, nego Minorem, est enim actus quo peccator dolet de tali offensa. Unde

17. Ad confirmationem, distinguo Majorem: Per id essentialiter constitui debet contritio, quod est verè & primum separatio à peccato, tanquam à summo malo, nego; hæc enim separatio se habet præsuppositivè ad contritionem: quod est separatio à peccato, tanquam ab injuria facta contra Deum, exhibendo ei debitam satisfactionem, concedo Majorem. Similiter distinguo Minorem: Per odium peccati verè & primum peccator separatur à peccato, tanquam à summo malo, concedo Minorem. Tanquam ab offensa contra Deum, exhibendo ipsi recompensationem, nego Minorem. hoc enim est proprium doloris, unde nego etiam Consequentiam.

18. Objicies ultimum: Si quis diligat Deum super omnia, & consequenter odio habeat peccatum, absque eo quod cogitet de dolore habendo, hic erit verè contritus: Ergo contritio non consistit essentialiter in dolore de peccato.

Respondeo illum virtualiter tantum esse contritum, sed non formaliter; si enim advertens nolit dolere, statim peccabit mortaliter, & cessabit amor Dei, ac verum odium de peccato.

ARTICULUS II.

Utrum contritio differat essentialiter ab attritione?

19. **D**ividi solet à Theologis contritio in perfectam, quæ simpliciter dicitur contritio; & est dolor de peccatis propter Deum summè dilectum: & in imperfectam, quæ appellatur attritio, & est dolor de peccatis ex alio motivo quæ charitatis, id est, ex aliquo motivo honesto, quod non sit ipse Deus, quatenus in se ipso est summum bonum, à quo peccatum mortale avertit. Hujusmodi verò attritio duplex est, una oritur ex metu gehennæ & aliarum poenarum, altera ex peccati fœditate, ut docet Tridentinum sess. 14. cap. 4. Quæ divisio adæquata & sufficiens est, nulla enim est species attritionis, quæ non contineatur sub aliqua illarum duarum. Nam dolor de peccato, ut est contra rectam rationem, vel ut est contra iustitiam, aut aliam quamlibet virtutem, est species detestationis peccati propter ejus fœditatē; quandoquidem esse contra rectam rationem, est generalis fœditas peccati; esse verò contra iustitiam, aut religionem, vel aliam virtutem, est specialis ejus fœditas. Illa verò attritio, quæ habe-

atur ob amorem vitæ æternæ, reduci potest ad eam quæ oritur ex metu poenarum; quia si fuerit eadem virtutem spei pertinentem huiusmodi actus, ut vitæ æternæ, & timor poenæ æternæ, sic etiam ejusdem virtutis aut quasi virtutis, sunt attritiones conceptæ ex amore vitæ æternæ, & attritiones conceptæ ex odio poenæ æternæ. His præmissis pro resolutione difficultatis proponitur.

Dico breviter, Contritio non perfectam distingui essentialiter ab attritione.

Probatur conclusio ratione fundamentali. Actus qui diversa objecta formalia respiciunt, distinguuntur essentialiter: Sed contritio & attritio respiciunt diversa objecta formalia: Ergo distinguuntur. Major patet, distinctio enim speciei actuum sumitur ex ordine ad objecta formalia quæ respiciunt. Minor etiam manifesta est, nam objectum formale contritionis est peccatum in ratione formali injuriæ Deo illatæ; ob id attritionis est idem objectum sub formali ratione mali ipsius peccatoris, vel sub ratione temporis & inhonesti, ac recte rationi repugnantis, ut ex supra dictis patet.

Confirmatur: Illi actus specie differunt, qui eliciuntur ab habitibus specie diversis: Sed contritio perfecta & attritio procedunt à virtutibus specie diversis; contritio enim elicitur à virtute poenitentiae, & est actus ejus primarius & principalis; attritio verò vel est à virtute spei, quando dolet de peccato ex metu gehennæ, vel ob amorem vitæ æternæ, ut constat ex supra dictis; vel ab aliqua virtute morali infusa, quando dolet de peccato, ob turpitudinem propriam; cum enim quælibet virtus habeat amare bonum quod respicit, & detestari malum oppositum, ad virtutem infusam temperantiæ v.g. pertinet nedum amare honestatem temperantiæ, sed etiam detestari peccatum intemperantiæ, ut opponitur tali honestati, seu quod idem est, secundum propriam deformitatem quam habet, & quæ non reperitur in aliis peccatis. Idem cum proportionem directam de aliis virtutibus: Ergo &c.

Dices, Quando homo est in peccato, non habet virtutes morales infusas; acquiritur verò, cum sint naturales, non sufficiunt ad actum supernaturalem eliciendum, cujusmodi est attritio, de qua loquimur: Ergo &c.

Respondeo quod tunc elicitur à voluntate elevata per auxilium supernaturale, non autem per aliquem habitum! semper tamen manet illam attritionem distinguere essentialiter à contritione, quia dolere de peccato ex diverso motivo, supra explicato.

Ex hac differentia essentiali sequuntur alia: Prima est, quod omnis contritio necessitate obligat super omnia peccata, cum omnia peccata sint offensæ Dei; non autem attritio; quæ esse potest de peccato vel ut causativo peculiaris poenæ à Deo inflatæ, vel ut continente specialem deformitatem alicui virtuti oppositam.

Ex hoc oriuntur alia differentia, nimirum quod contritio semper excludit omnem affectum peccandi; quia cum detestetur omnia peccata sub aliqua ratione communi, nequit retinere affectum ad aliquod particulare; secus verò attritio, quæ cum interdum procedat ex motivo speciali contra unum peccatum, non semper opponitur cuilibet peccato. Unde attritio procedens ex deformitate speciali alicujus peccati, non sufficit ad justificationem peccatorum in sacramento obtinendam, si peccator alia peccata specie diversâ commiserit.

sed tot debent multiplicari attritiones, quot sunt peccata specie diversa; cum tamen una contritio semper sufficiat pro omnibus peccatis, quia illa, ut diximus, est ex motivo universali cadente super omnia peccata.

24 Tertia differentia: Contritio habet convertere hominem in Deum ut ultimum finem, non verò attritio; quia contritio cum sit dolor de peccato ut est offensa Dei, facit hominem recedere a peccato, & accedere ad ipsum Deum; impossibile enim est recedere a termino a quo, & non accedere ad terminum ad quem. At verò attritio, cum sit dolor de peccato ex metu gehennæ, vel ob turpitudinem peccati, facit quidem recedere a peccato, sed non facit accedere ad Deum immediate & efficaciter, sed tantum ad vitatitatem penarum, vel ad honestatem virtutis cui opponitur propria turpitudine peccati.

25 Ex hoc oritur quarta differentia, nimirum quod attritio potest procedere ex timore servili, contritio verò sèper imperatur a charitate; cum enim accedere ad Deum ut ultimum finem, sit proprium charitatis, nulli alteri potest competere, nisi ex imperio charitatis.

16 Quinta differentia est, quod attritio potest esse informis, contritio nunquam; quia attritio neque ex natura sua, neque ex divina promissione, affert secum infallibiliter gratiam justificantem; contra verò contritio, cum a charitate imperatur, & ad Deum ut ultimum finem convertat, semper & infallibiliter disponit ad justificationem, & habet annexam amicitiam & perfectam conversionem Dei ad peccatorem, per infusionem gratiæ sanctificantis.

27 Sexto in eo contritio & attritio differunt, quod contritio detestatur peccatum supra omne malum penarum, non verò attritio, quæ est ex motivo gehennæ; nullus enim actus excedit motivum sub quo fertur in objectum, cum a deo habeat totam suam vim & efficaciam. Ergo qui detestatur peccatum solum propter malum penarum, non detestatur plus peccatum, quam malum penarum.

28 Demum contritio est dolor perfectus de peccatis commissis, attritio verò est solum imperfecta quedam de illis displicentia, ut declarat D. Thomas hic art. 2. ad 2. his verbis: *Attritio non dicitur accessum ad perfectam contritionem, unde in corporalibus dicuntur attrita, quæ aliquo modo diminuta sunt, sed non adhuc perfecte sunt comminuta. Sed contrita dicuntur, quando omnes partes trita sunt simul per divisionem ad minima. Et ideo attritio significat in spiritualibus quandam displicentiam de peccatis commissis, sed non perfectam; contritio autem perfectam.*

29 Ex dictis inferes contra Cajetanum, attritionem nunquam posse fieri contritionem formaliter, quia cum differant essentialiter, & non tantum penes intensiorem, aut durationem, vel aliud accidentale, non potest una fieri altera per accessionem novi gradus, aut quid simile, sed opus esset mutatione essentiali, quæ impossibilis est: nulla enim res potest esse aliud quàm id quod est essentialiter secundum suam speciem vel naturam. Dixi non posse fieri contritionem formaliter, quia in Sacramento penitentiae attritio fit contritio virtualiter seu æquivalenter, nam ut adjuncta tali Sacramento, habet vim contritionis, & obit quodammodo munus illius, eiq; æquivalet, quia disponit hominem ad effectum Sacramenti, seu ad justificationem, sicut ipsa contritio, ut art. seq. ostendimus. Et in hoc sensu intelligi debet com-

Tam. V.

mune illud Theologorum axioma, Sacramentum penitentiae de attrito facit contritum; quia nempe attritio, ut juncta tali Sacramento, contritioni æquivalet. Vel ut alii volunt, hæc propositio non est intelligenda de contrito actualiter, sed tantum de contrito habitualiter; quia nimirum licet qui solum attritus ad Sacramentum penitentiae accedit, non habeat actum formalem contritionis, habet tamen cum gratia sanctificante infusum habitum penitentiae, qui cum sit ex propria ratione principium actus contritionis, licet actum non eliceat, sufficiens tamen est ad denominandum habitualiter contritum. Unde notat Soto in 4. dist. 17. quæst. 2. ar. 5. concl. 2. significantius dici, homo ex attrito fit contritus, adveniente gratia, quàm attritio fit contritio, quia hic posterior modus loquendi significat mutationem intrinsecam attritionis in contritionem, prior verò solum denotat mutationem extrinsecam ex parte subiecti, quod de attrito in actu, fit contritum habitu.

ARTICULUS II.

An attritio ex metu gehennæ sit actus bonus, & sufficiat ad dignè & fructuosè recipiendum Sacramentum penitentiae?

1 Utherani damnant dolorem ex timore penarum conceptum, asseruntque illum facere homines hypocritas, & magis peccatores. Quidam verò Doctores Catholici, inter quos Estius, Sylvius, & Jansenius præcipui sunt, fatentur quidem attritionem quæ quis dolet de peccato ex solo timore penarum infernalium, esse actum bonum & honestum, sed negant illam esse sufficientem dispositionem ad dignè suscipiendum Sacramentum penitentiae, ejusque effectum consequendum. Eandem sententiam tenent multi Doctores, qui ante Tridentinum scripserunt. Verum post Tridentinum communiter rejicitur à Theologis, qui unanimi fere consensu docent, attritionem ex metu gehennæ, non solum esse actum bonum & honestum, sed etiam ad Dei gratiam in Sacramento penitentiae impetrandam disponere, eique sententiæ aperte videtur favere Concilium sess. 14. cap. 4. ut patebit ex infra dicendis.

§ I.

Lutheranorum error refellitur.

1 Ico primò, attritio ex metu gehennæ, est actus bonus & laudabilis, ac utilis ad salutem. Conclusio est certa de fide, ac definita in Tridentino sess. 6. can. 8. his verbis: *Si quis dixerit gehennæ motum, per quem ad misericordiam Dei de peccatis dolendo confugimus, vel à peccatis abstinemus peccatum esse, aut peccatores peiores facere, anathema sit.* Et sess. 14. cap. 4. definit, dolorem ex gehennæ & penarum metu conceptum, si voluntatem peccandi excludat, cum spevenia, non solum non facere hominem hypocritam, & magis peccatorem verum donum Dei esse, & spiritus sancti impulsus, non adhuc quidem inhabitantis, sed tantum moventis, quo penitens adiutus viam sibi ad iustitiam parat.

Probatum primò conclusio ex Scriptura: Proverb. 1. *Timor Domini principium sapientiae, quod*